

Lagerbladet

Ö S T H A M M A R

En tidning till alla hushåll i Östhammars kommun från Svensk Kärnbränslehantering AB

Nr 1 • 2014

Ett lyft för smedjan i Österby

Sid 10–12

**Nysatsning vid
Öregrunds varv**

Sid 14–15

**Utbyggnad kan
ske under havet**

Sid 3–5

Ortnamn som fascinerar

Det händer ofta att det ringer i telefonen efter att Lagerbladet kommit ut. Den här gången rings det mer flitigt än många gånger förut.

– Jo, jag läste det där om ortnamnen ...

Så kommer det. Man har hört någon berätta. ”Det finns de som säger att ...” En och annan är mer tvärsäker på sin sak och tror sig veta precis hur det förhåller sig.

Snuggsund, kommer det inte i själva verket från det dialektala ”snugga”? Just här stannade ju strömmingsfiskarna till för att snugga sig till, tigga sig till, kaffe. Eller kanske var det tvärtom fattiga som snuggade strömming av fiskarna.

Frebbenholm, betyder inte det ”den första” holmen? Det är ju den första ön man möter på vänster hand på väg med båt från Östhammar ut genom Länsösundet.

Detaljerna skiljer sig åt. Alla verkar ha just sin version. Och när jag ringer till Annette Torenjö på Lantmäteriets ortnamnssektion visar det sig att hon också fått höra ett antal varianter.

Men ofta är ortnamnen så gamla att det är mycket svårt att tolka dem endast med kännedom om dagens språkbruk. Vårt språk har förändrats i sådan omfattning genom århundradena att det vi tror oss veta i dag inte alltid stämmer med hur det faktiskt förhöll sig.

Historierna är värdefulla som vittnesbörd om hur de som bor på orten numera ser på saken. Men forskarna betraktar dem mer som skrönor än säkra belägg. Just i de här fallen rör det sig om ortnamn som är otolkade, det vill säga ingen vet helt säkert vad de betyder. Och kanske kommer det att så förbli.

Klart är att ortnamnen fortsätter att fascinera. Flera läsare önskar sig en hel serie om ortnamn i Lagerbladet. Men då måste jag tyvärr göra er besvikna. Den här gången handlar tidningen om helt andra saker. Hur man river ett kärnkraftverk (sid 6–7) och vad Föreningslyftet (sid 10–12) är för något till exempel.

Men trevligt är det med samtalen och det lokala engagemanget för bygden. Särskilt en historia tilltalar mig. En man berättar en målande berättelse om hur befolkningen länge bråkade om vad Börstils socken egentligen skulle kallas. Kungens adjutant ska ha skickats ut för att avgöra striden och kom till ett möte där alla överröstade varandra. För att få lugn på folkhopen utbrast han:

– Sinnena bör stillas!

Enligt experterna på området är det mycket ovanligt att ett ortnamn kommer sig av en enskild händelse. Men vem är väl jag att förstöra en så sanslöst bra historia?

Eva Nevelius Buskhe, redaktör

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informationstidning. Den vänder sig i första hand till kommun- och invånarna i Östhammars och Oskarshamns kommuner, där SKB har anläggningar. Tidningen ges ut i två lokala editioner, en för varje kommun, tre–fyra gånger per år.

Lagerbladet delas ut till alla hushåll och fastighetsägare i Östhammars kommun, cirka 2 000 hushåll i Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Övriga kan gratis prenumerera på Lagerbladet.

Grafisk formgivning: Selander Production AB, Östhammar
Tryck: Wikströms Tryckeri AB, Uppsala

Om du har frågor om SKB:s verksamhet i din kommun, ring 0173-883 00.

Redaktion

Eva Nevelius Buskhe, Östhammar
Inger Brandgård, Stockholm
Anna Wahlstéen, Oskarshamn

Kontakt

Eva Nevelius Buskhe
SKB, Norra Tullportsgatan 3,
742 31 Östhammar
Telefon 0173-883 67
eva.nevelius@skb.se
www.skb.se/lagerbladet

Ansvarig utgivare

Eva Nevelius Buskhe

Huvudkontor

SKB, Box 250, 101 24 Stockholm
Telefon 08-459 84 00
www.skb.se

ISSN 1651-8683

Omslagsbild: Lilian Hallgren är medlem i föreningen Bruksmederna i Österbybruk som fått pengar av Föreningslyftet.

Foto Lasse Modin

Vi tar hand om det svenska radioaktiva avfallet på ett säkert sätt

Svensk Kärnbränslehantering AB – SKB – grundades på 1970-talet av kärnkraftsföretagen. Det är SKB:s uppdrag att ta hand om Sveriges radioaktiva avfall på kort och lång sikt för att skydda människor och miljö. SKB har cirka 500 anställda.

Här finns SKB:

Forsmark/Östhammar

- Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall – SFR
- Kärnbränsleförvaret planeras
- Utbyggnad av SFR planeras
- SKB Näringslivsutveckling AB

Stockholm

- Huvudkontor
- SKB International AB

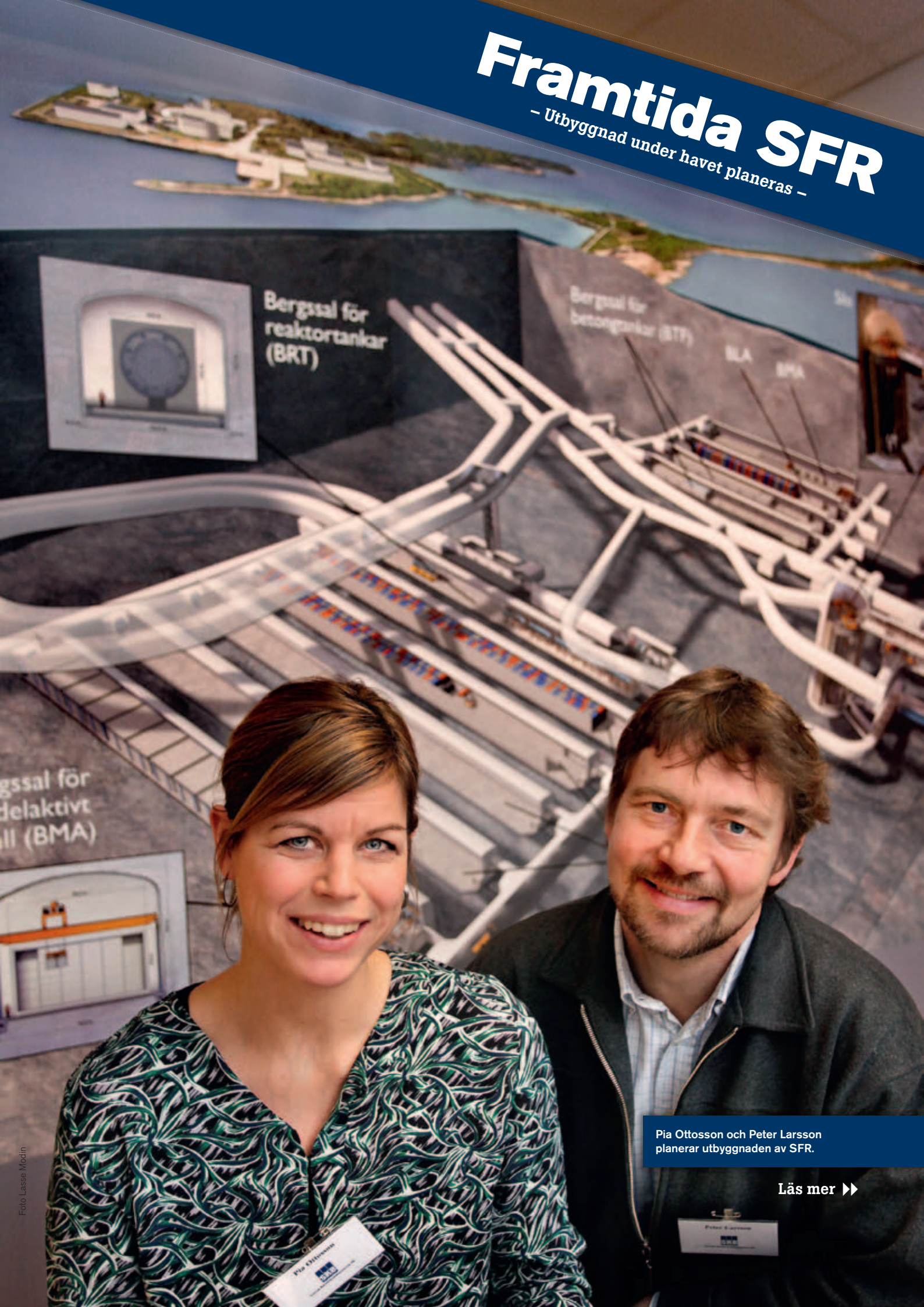
Oskarshamn

- Mellanlagret för använt kärnbränsle – Clab
- Kapsellaboratoriet – centrum för utveckling av inkapslingsteknik
- Äspolaboratoriet – forskningsanläggning för geologisk slutförvaring av kärnavfall
- Inkapslingsanläggning planeras
- Kapselafabrik planeras
- SKB Näringslivsutveckling AB

Framtida SFR

- Utbyggnad under havet planeras -

Bergssal för reaktortankar (BRT)

Bergssal för betongtankar (BTF)

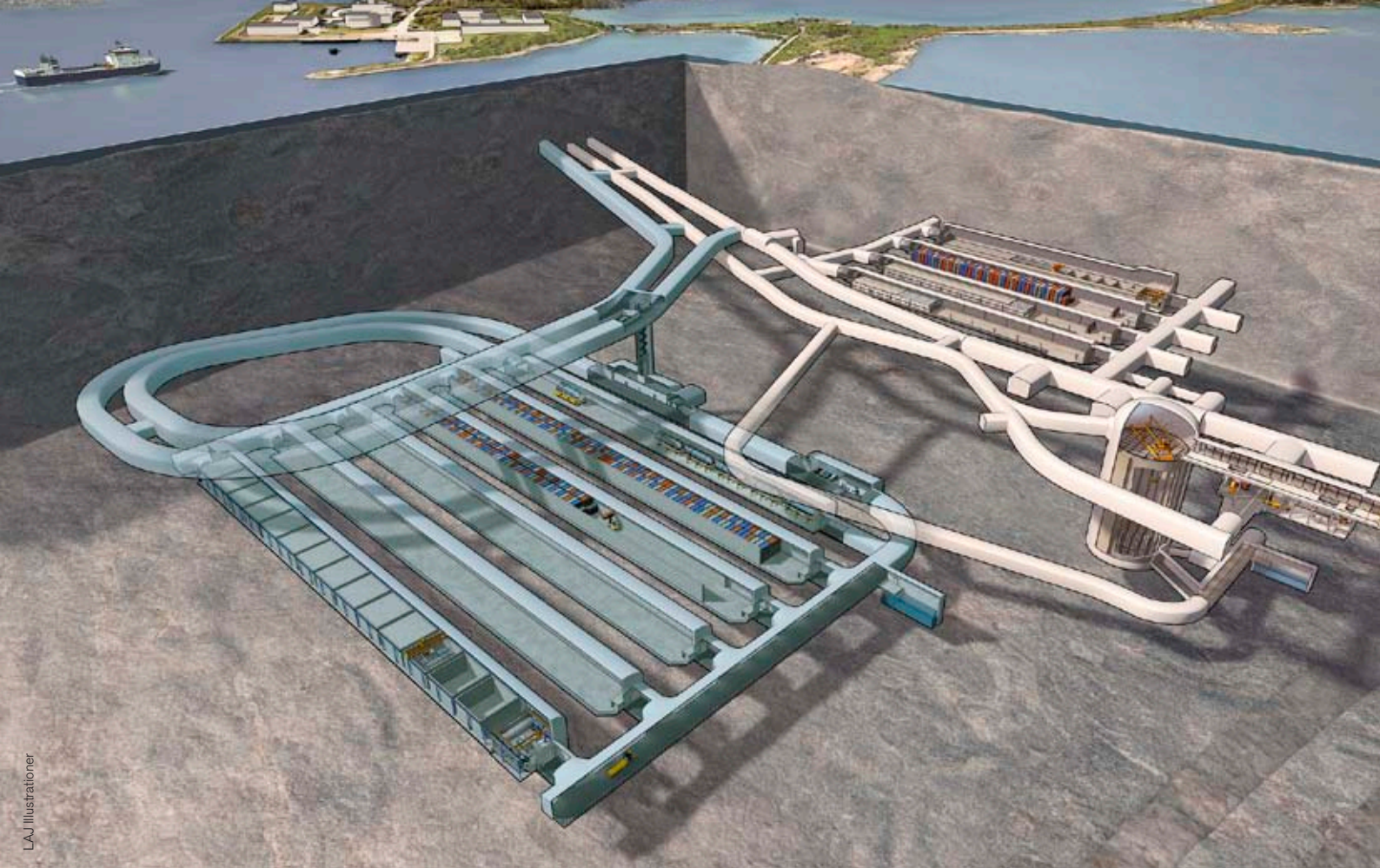
BLA

BMA

Bergssal för delaktivt II (BMA)

Pia Ottosson och Peter Larsson planerar utbyggnaden av SFR.

Läs mer ►►

LAJ Illustrationer

Den blåmarkerade delen till vänster i bild är den tillbyggnad av Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR i Forsmark, som planeras. 120 meter under havsytan placeras sex nya bergssalar. Den nya delen får också en egen tunnel. Befintligt SFR syns till höger i bild och ligger cirka 60 meter under havsytan.

Utbyggnad ger plats åt rivningsavfall

Text Eva Nevelius Buskhe

De svenska reaktorernas sista viloplats kan placeras 120 meter under havsytan utanför Forsmark. När SFR, Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, byggs ut skapas plats även för rivningsavfall. Först på tur att rivas är Barsebäck.

Det står ett avstängt kärnkraftverk i Barsebäck i Kävlinge kommun. Två reaktorer som inte längre används på en av kommunens finaste platser. En av dem som väntar, och väntar otåligt, på att rivningen ska kunna ske är kommunalrådet Pia Almström.

– Det är ett ganska stort markområde som ligger fantastiskt vid havet. Som det ser ut nu är det stor efterfrågan på mark och det här skulle verkligen behövas för Skånes utbyggnad, säger hon drömmande.

Men för att rivningen ska kunna ske måste SFR byggas ut, planer som aktualiserades när Barsebäcks två reaktorer stängdes av. När det här skrivs läggs sista handen vid ansökan om att få genomföra utbyggnaden av SFR. Och det handlar inte enbart om att skapa utrymme för det radioaktiva rivningsavfallet från Barsebäck. Så småningom kan den nya delen av förvaret under Öregrundsgrepen bli sista viloplats för rivningsavfall från alla nu existerande reaktorer.

– Dessutom har drifttiderna för kärnkraftverken utökats och vi behöver mer utrymme för större mängder driftavfall, berättar projektledare Peter Larsson.

Befintligt SFR stod klart 1988 efter några år av intensiva byggarbeten ute på Stora Asphällan vid Forsmarks hamn. Anläggningen har tjänat Sverige väl genom att ta hand om såväl driftavfall från kärnkraftverken som radioaktivt avfall

från sjukvård, forskning och industri. När utbyggnaden påbörjas blir det återigen mer liv och rörelse på platsen.

– Det som kommer att synas mest är när vi börjar spränga tunnlarna. Då kommer vi att fylla ut ett vattenområde i viken norr om Stora Asphällan. Där planeras bland annat ett bergupplag under byggtiden som ska möjliggöra att en del av transportererna av bergkross kan ske med pråm i stället för lastbil, berättar Pia Ottosson, delprojektledare.

Stort projekt

Utbyggnaden av SFR är ett stort projekt men egentligen inte så väldigt tekniskt komplicerat. Många lärdomar har också dragits under de 25 år som nuvarande SFR varit i drift.

– Vi har intervjuat folk med drift-erfarenhet för att se vad som har fungerat bra och vad som har fungerat mindre bra.

Dessutom har vi vidareutvecklat de tekniska lösningar som finns. Den befintliga anläggningen kommer också att moderniseras i samband med att utbyggnaden sker. När allt är klart blir det en enda integrerad berganläggning, säger Peter Larsson.

Här kommer allt svenskt kortlivat avfall från drift och rivning som kräver slutförvaring att rymmas. En begränsad mängd är medelaktivt och omges eller gjuts in i betong.

– Men en väldigt stor andel är lågaktivt avfall som placeras i containrar och kan hanteras av människor på vanligt sätt. Det som uppstår vid rivningen av kärnkraftverken är bland annat betong, plåt, trä, pumpar, rör och så vidare. Vanligt rivningsavfall som fått en del radioaktivitet på sig, säger Pia Ottosson.

Efter förslutning

Någon gång runt 2075 är tanken att allt avfall ska vara på plats i SFR och anläggningen kan förslutas. Vad händer då?

– Vi kommer att fylla igen med bergskross och sätta in pluggar som ska minska grundvattenflödet. Efter förslutningen kommer grundvatten att komma in i förvaret. Men eftersom det ligger under havet är grundvattenströmningen så låg att vattnet kommer att stå i princip still i bergssalarna under mycket lång tid, förklarar Peter Larsson.

Förvaret är byggt för att förhindra och fördröja de radioaktiva partiklarna från att leta sig ut i omgivningen under den tidsperiod de fortfarande utgör någon fara för människor och miljö. Med allt radioaktivt avfall gäller att det blir mindre och mindre farligt med tiden. Efter 1 000 år finns bara två procent av den ursprungliga radioaktiviteten kvar i SFR. Trots det beräknas den långsiktiga säkerheten för en tidsperiod av upp till 100 000 år.

– Myndigheterna har hårda krav som vi ska uppfylla och den dos som människor

Foto Curt-Robert Lindqvist

Barsebäcks kärnkraftverk väntar på rivning. Men för att det ska kunna ske måste Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall i Forsmark byggas ut.

får utsättas för som en konsekvens av SFR motsvarar en hundradel av den bakgrundsstrålning som finns runt omkring oss hela tiden. Förvaret ska inte innebära någon ökad risk för kommande generationer, säger Peter Larsson.

Tillstånd krävs

Men ingenting av allt detta är möjligt utan tillstånd. Att ansökan lämnas till Strålsäkerhetsmyndigheten och Mark- och miljödomstolen den här våren innebär att granskningen nu kan påbörjas, en process som kommer att ha stora likheter med den som redan pågår för det planerade Kärnbränsleförvaret i Forsmark.

Först någon gång efter 2023 räknar SKB med att det allra första rivningsavfallet från Barsebäck kan tas om hand. Då, men först då, kan Kävlingepolitikernas otåliga väntan vara över.

Fotnot: Planen är att lämna in ansökan om utbyggnaden de närmaste veckorna. Läs det senaste på www.skb.se

Tanken är att slutförvara reaktortankarna hela. Eftersom de är stora och tunga blir det en speciell utmaning att transportera ner dem till den nya delen av förvaret.

SFR i årtal och siffror

63 000 kubikmeter radioaktivt avfall rymms i nuvarande SFR som i dagsläget är fyllt till hälften. I samband med utbyggnaden skapas plats för ytterligare 130 000 kubikmeter avfall och anläggningen blir ungefär tre gånger så stor som i dag.

Nuvarande anläggning ligger cirka 60 meter under havet. Den nya delen placeras djupare, på 120 meters djup under havsytan nere i urberget.

Den nya delen får sex nya bergssalar, en för medelaktivt avfall och fyra för lågaktivt avfall. Samtliga med en längd av 275 meter. Dessutom en bergssal på 240 meter för de nio reaktortankarna från svenska kokvattenreaktorer.

Den nya delen får också en ny tunnel, 1 700 meter lång. Anledningen är att SKB vill kunna ta ner reaktortankar hela i förvaret och de två befintliga tunnarna är för små för att frakta tankarna igenom.

Bygget planeras pågå 2018–2022 och sysselsätta i snitt 200 personer. Totalt kommer cirka 1 270 000 kubikmeter berg tas ut. 2023 kan provdrift påbörjas och 2024 rutinmässig drift. 2075 är tanken att förvaret ska förslutas.

Projekt SFR utbyggnad har pågått sedan 2008 och sysselsatt som mest ungefär 100 personer. En platsundersökning har genomförts där man borrar i berget, ett stort antal utredningar om buller, transporter, påverkan på naturmiljön med mera har utförts, samråd har hållits, och en säkerhetsanalys sammanställts. Allt detta ingår i den cirka 5 000 sidor tjocka ansökan.

FAKTA

Text Eva Nevelius Buskhe

Operation rivning

Foto: John Casey

Fredrik De la Gardie är utredningsingenjör för avveckling av kärntekniska anläggningar på SKB.

Att riva ett kärnkraftverk är inget man gör i en handvändning. Det kräver långa och noggranna förberedelser. Fredrik De la Gardie, utredningsingenjör på SKB, kan berätta hur industrin i Sverige planerar för framtida rivningsprojekt.

Egentligen är det mer korrekt att använda termen avveckling. Det inkluderar nämligen hela kedjan, från att kärnkraftverket stängts av fram till den dag platsen är friklassad och inte längre innehåller någon radioaktivitet som kan vara farlig.

– Ett sådant projekt kräver förberedelser som börjar flera år innan rivningen ska genomföras. En del av detta gör vi på SKB tillsammans med kärnkraftsbolagen redan nu, säger Fredrik De la Gardie och visar upp de rivningsstudier i form av tryckta rapporter för Forsmark, Ringhals och Oskarshamn som blev klara förra året. Rivningsstudien för Barsebäcks kärnkraftverk avslutades tidigare och finns i en pärm på hyllan i kontorsrummet.

Rivningsstudierna tjänar framför allt som underlag till kostnadsberäkningar och uppskattningar av avfallsvolymer. När en rivning närmar sig måste den även planeras i detalj. Framför allt är det viktigt att i förväg kartlägga vilket slags avfall det rör sig om och hur det ska tas om hand.

– Större delen av ett kärnkraftverk, runt 95 procent, är inte radioaktivt alls och kan rivas som vilken byggnad som helst. Då handlar det om en konventionell hantering, betong kan användas till att återfylla tomrum på platsen, metall kan återvinnas och så vidare, berättar Fredrik.

Bränslet bort först

Men vi tar det från början. Vad är det som sker först efter att ett kärnkraftverk har stängts av?

– Först tar man ur kärnbränslet. Det ligger ungefär ett år i bränslebassänger vid kärnkraftverket. Därefter transporteras det till mellanlagret Clab i Oskarshamn. Sedan tvättar man systemen för att få bort större delen av aktiviteten. Ju lägre aktivitet du har, desto lättare blir det att nedmontera och riva reaktorn.

De interna delarna i reaktortanken innehåller mer radioaktivitet än de som är längre bort. Flera delar kapas därför under vatten (som skärmar av strålningen) och arbetet fjärrstyrs.

Efter att de interna delarna tagits bort kan reaktortanken avlägsnas. I Sverige tänker vi oss att slutförvara reaktortankarna hela och de skulle till exempel kunna lyftas ut med kran i ett enda stycke.

– Det är mer ekonomiskt lönsamt att göra så och det går fortare än att dela reaktortankarna i mindre delar. Men att rivningen går fort är inte bara en fråga om ekonomi. Det innebär också att den personal som ska jobba med detta generellt sett utsätts för mindre stråldoser, berättar Fredrik De la Gardie.

Beprövad teknik

Inget kärnkraftverk i Sverige har ännu rivits. Men det har skett på andra håll och beprövad teknik finns för varje moment. Eller som det står på den broschyr som ligger på Fredrik De la Gardies bord: ”Det har gjorts och kan göras igen.” Men utmaningar finns också och logistiken är en sådan. Allt kan inte göras på en gång, samtidigt är det bra om så mycket arbete som möjligt kan ske parallellt.

Målet är att återställa den plats där kärnkraftverket stått så att den kan användas som en industritomt i framtiden.

Har vi i Sverige förutsättningar att nå målet och genomföra en avveckling på ett framgångsrikt sätt? Ja, det är Fredrik De la Gardie övertygad om.

– Vi har jämförelsevis få aktörer och en ansvarig myndighet. Vi har tydliga lagar och ansvarsfördelning samt en stabil finansiering. Vid avvecklingen kommer vi att ha ett utvecklat avfallssystem som gör att vi direkt kan ta hand om avfallet på ett bra sätt.

Av de kommersiella reaktorerna är Barsebäcks två som redan stängts av först ut att rivas. Det planeras ske när utbyggnaden av SFR står klar, någon gång efter 2023. Kort tid därefter är det dags för Ringhals 1 och 2. Ett tiotal år senare följer övriga reaktorer vid Ringhals, Oskarshamn och Forsmark. Någon gång i mitten av 2050-talet räknar man med att alla nuvarande reaktorer har avvecklats. Även forskningsreaktorn R2 i Studsvik och Ågestareaktorn hör till dem som kommer att rivas tidigt.

Framgångsrika rivningar av kärntekniska anläggningar har skett i Tyskland, USA, Japan och Kanada bland annat. Av mer än 560 kommersiella kärnkraftverk i världen hade 120 stycken tagits ur drift och befann sig i något stadium av avveckling år 2010. Ungefär tio procent av dessa hade avvecklats helt och hållet. Dessutom hade ett stort antal bränsle- och forskningsanläggningar tagits ur drift och avvecklats.

Rivningen av kärnkraftverken kommer att bekostas med de pengar som kärnkraftsföretagen avsatt till Kärnavfallsfonden. Avfallet transporteras bort med SKB:s nya transportfartyg m/s Sigrid. Undantaget är reaktortankarna som måste tas med präm till SFR i Forsmark. En reaktortank väger mellan 400 och 900 ton. De största mäter sju meter i diameter och är 22 meter långa.

Att riva en reaktor tar ungefär fem till sju år och kostar cirka två miljarder kronor enligt de uppskattningar SKB gjort utifrån den kunskap och den information som finns i dag. Ungefär 200 personer per reaktor jobbar i snitt med avvecklingen under den här tidsperioden. När SKB beräknar kostnaderna som ett underlag för beslut om storleken på avgifterna till Kärnavfallsfonden görs även ett påslag för osäkerheter.

Inger månalar om nästa generation

Text Eva Nevelius Buskhe Foto Lasse Modin

Som skogsägare från Moxboda vet Inger Nordholm hur det är att planera för kommande generationer. Det hon planterar i dag kommer hennes efterkommande att få avverka. På SKB i Forsmark arbetar hon med ett annat projekt som spänner över generationerna – Kärnbränsleförvaret.

För många i Östhammars kommun är Inger Nordholm ett välkänt ansikte. Hon började 1998 som informatör på SKB. Sedan dess har det blivit 107 resor till anläggningarna i Oskarshamn med kommuninvånare (jo, hon har räknat) och många, många guidningar av både svenska och utländska besökare i Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, i Forsmark.

Hur kom det sig att du började på SKB en gång i tiden?

– Jag var tvungen att byta yrke efter att ha blivit sjuk av kemikalierna som hårfrisörska. Då dök den här möjligheten upp. Lite speciellt kändes det eftersom jag är född och uppvuxen i skogen och en stor del av min omgivning är emot kärnkraft. Det blev en del häftiga familjemiddagar i början där jag fick förklara att man måste separera de två frågorna. Oavsett vad man tycker om kärnkraft så har vi redan ett farligt avfall som måste tas om hand.

De första åren arbetade du mest med uppsökande verksamhet och information. Nu är du ansvarig för administration vid projekt Kärnbränsleförvaret och planerar för den framtida anläggningen. Hur var bytet av arbetsuppgifter?

– Det är klart att det har varit jättespännande. Det är väldigt roligt att vara med och bygga upp en organisation. Det kommer in nya människor och blandas med dem som varit med ett tag. Sedan är det naturligtvis en utmaning med tidsplanen och att vi inte äger den just nu. Ansökningarna om att få bygga förvaret ligger

på myndigheternas bord och vi vet inte exakt hur lång tid det kommer att dröja innan vi får tillstånd att sätta i gång. Vi måste anpassa oss och rekrytera i rätt takt.

Vad gör ni under tiden?

– Vi har mycket att göra även om det inte alltid syns utåt. Under förra året fick vi mer detaljerade ritningar på hur Kärnbränsleförvaret kan komma att se ut. Ovan jord är det ett antal hus och sedan är det underjordsdelen med tunnlar. Nu jobbar vi på att göra det mer och mer

detaljerat. Det är en komplex anläggning och vi måste bestämma exakt hur den ska vara utformad, hur transporter ska ske på bästa möjliga sätt, hur ventilationen ska vara dimensionerad med mera.

– Det är ungefär samma process som när du bygger ett hus. Först funderar du över var rummen ska ligga och väggarna ska stå. Sedan går du vidare och funderar över lampor och möbler. Men du kan inte börja bygga innan du faktiskt har ett bygglov – och det är samma sak för oss.

Vad kommer ni att göra mer i år?

– Vi ska bland annat riva det gamla reningsverket. Forsmarks Kraftgrupp har byggt ett nytt reningsverk eftersom det gamla kommer att ligga i vägen för Kärnbränsleförvaret. Nu blir det vår uppgift att riva och då kommer vi samtidigt att titta lite närmare på det berg som ligger därunder.

– Vi fortsätter att samla data om platsen och vi förvaltar den mark vi äger i Forsmark, bland annat har vi en hel del skog som måste skötas om.

Under alla de här åren på SKB, vad är det som har varit din drivkraft i arbetet?

– Jag vill så gärna få se slutförvaret byggt och få ta ner den första kapseln med använt kärnbränsle. Det här är en fråga som har engagerat så många människor framför allt lokalt. Jag är otroligt imponerad över alla de kommuninvånare som har tagit av sin lediga tid för att lära sig mer om det vi sysslar med. Det finns ett intresse av att ta ansvar för kommande generationer i den här kommunen och det är fantastiskt.

Om Inger Nordholm

Ålder: 49 år.

Bor: I föräldrahemmet i Moxboda söder om Östhammar, en jord- och skogsbruksfastighet som gått i arv i släkten sedan 1896.

Familj: Maken Kenneth och sonen Jon, 17 år (fyller 18 i april). Gråhunden Arja.

Dold talang: Bra på att köra motorsåg och gallra skog ("fast min man kanske inte håller med om det"). Riktigt duktig på att dansa folkdans men har lagt skorna på hyllan. Tävlingsdansade i tio års tid tillsammans med Kenneth och kom som bäst trea i Hälsingehambon, det som brukar kallas VM i hambon. Den största meriten var när hon blev inbjuden som danslärare till Hälsingland, hambons Mecka.

Säger om sig själv: "Jag är en riktigt lantlolla."

Gillar: Att vara i skogen. "Det finns så mycket att se och alla världsliga bekymmer försvinner när man är i skogen."

»Vi har mycket att göra men det syns inte alltid utåt.«

Ett lyft för föreningarna – och kommunen

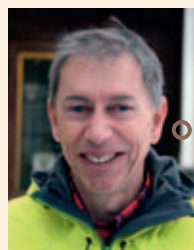
Text Eva Nevelius Buskhe Foto Lasse Modin

Evald Ingerhed, Birgitta Broman, Lilian och Per Hallgren är kärntruppen i föreningen Bruksmederna. De bedriver kursverksamhet och prova på-smide i klensmedjan i Österbybruk.

Ett lyft för föreningarna kan bli ett lyft för hela Östhammars kommun. Det är tanken bakom mervärdessatsningen Föreningslyftet. Tre miljoner under tre år delas ut till föreningar som gör något nytt och spännande.

Mervärdessatsningen Föreningslyftet presenterades sommaren 2013. Men det var först under hösten som arbetet kom i gång ordentligt.

– Till skillnad från kommunens föreningsstöd går pengarna inte till den ordinarie verksamheten. Här ska föreningarna lyfta kommunen. Det ska vara satsningar som är lite nya, lite utvecklande och som når många, berättar Peter Jansson utvecklingsledare för kultur- och fritidsförvaltningen på Östhammars kommun.

Bidrar till mervärde

Han är den som tar emot ansökningarna och ger råd och stöd till intresserade. Samtliga allmännyttiga föreningar i Östhammars kommun har rätt att söka. Men för att få stödet beviljat krävs att satsningen bidrar till ett faktiskt mervärde, det vill säga gör Östhammars kommun till en

attraktivare plats att bo på och att besöka. Peter Jansson betonar gärna den stora insats som den ideella sektorn redan gör.

– För en kommun som vår är föreningslivet enormt viktigt. Vi har många duktiga föreningar som står för det ideella grundjobbet. De skapar förutsättningarna för att det ska finnas något vettigt att göra här på fritiden.

Beslutsgruppen bestämmer

En beslutsgrupp bestående av representanter från näringslivet och kultur- och fritidssektorn har bildats. Där sitter Alf Lindfors (tidigare Vattenfall), Per Svensson (Nordea), Tippi Unge (före detta kultursekreterare) och Dag Söderberg (Upplands idrottsförbund). Ordförande är kultur- och fritidschefen Lena Hellström. Hittills har gruppen delat ut stöd till 14 olika slags projekt och lika många föreningar.

Att relativt få är renodlade idrottsföreningar tror Peter Jansson beror på att upplägget är lite annorlunda än vad man är van vid inom idrottsvärlden.

– Här gäller det att tänka lite utanför boxen och det kanske är lättare för föreningarna inom bland annat kultur- och hantverkssektorn. Men vi kommer säkert att få se en större variation framöver.

Mervärdessavtalet

Föreningslyftet är en satsning inom ramen för mervärdessavtalet, ett avtal mellan Östhammars och Oskarshamns kommuner, SKB och dess ägare.

Mervärdessavtalet syftar till att skapa goda förutsättningar för att långsiktigt bo och bedriva verksamhet i kommunerna. Se mer på www.skbmervarden.se

Så här ansöker man till Föreningslyftet: Gå in på Östhammars kommuns webbplats på www.osthammar.se under kultur och fritid eller kontakta Peter Jansson på 0173-861 21.

Järnet kan tyckas hårt och vresigt men när det värms blir det lätt att forma.

Eld i smedjan ett mervärde

En levande smedja bör det finnas på en bruksort. Det menar Bruksmederna i Österbybruk som blåst nytt liv i klensmedjan på stallbacken.

Det ryker hemtrevligt ur skorstenen. Inne i smedjan sticker doften av stenkol skarpt i näsan. Deltagarna i den allra första grundkursen i smide får en duvning i konsten att sträcka ut, böja, skapa ögla, spetsa, skrota av, stuka, pena, klyva och hållslå. Alla tekniker för att skapa de vackraste haspar, märlor och krokar.

En gång i tiden var det brukets egna smeder som tillverkade mindre föremål av järn och stål i klensmedjan. Nu är det den nybildade föreningen Bruksmederna. Initiativtagarna förenas av fascinationen för järnet som material och smidet som hantverk.

– Man kan tycka att järnet är hårt och vresigt men när man värmer upp det formar det sig nästan av sig självt, berättar Per Hallgren.

Skorstensröken lockar

Per och hans fru Lilian Hallgren, Birgitta Broman och Evald Ingerhed är kärntruppen i föreningen. De har fått tillåtelse av fastighetsägaren Bruno Liljeforsstiftelsen

att nyttja den gamla klensmedjan som rustades för ett antal år sedan.

– Vi brukar vara här när det är evenemang på gång i bruket, vallonbruksvecka eller liknande. Så fort folk ser att det ryker ur skorstenen kommer de hit och tittar. Ibland är det gamla gubbar som minns hur de själva stod och smidde på ladugårdsbacken med farfar, berättar Birgitta Broman.

För att även kunna anordna utbildningar och prova på-smide ansökte föreningen för en tid sedan om pengar från Leader Upplandsbygd och Föreningslyftet. Sammanlagt fick de 40 000 kronor.

– Det var jättekul och absolut ingenting vi hade väntat oss. Men det gör att vi kan hålla i gång kursverksamheten och hålla smedjan vid liv. Vi vill ju att smideskulturen ska leva och frodas här på orten, säger Birgitta.

Smide i blodet

En av kursdeltagarna den här februarihelgen är Magnus Svensk från Österby-

Mindre föremål av järn är sådant som tillverkas i klensmedjan, då som nu.

bruk. Han har länge längtat efter att få lära sig smide och går med liv och lust in för arbetet.

– Farfar var smed här på bruket så jag har det väl i blodet. Självt jobbar jag som kock och det är ju också ett hantverk på sitt sätt, förklarar han mellan hammarslagen.

Att få skapa något med händerna lockar. Ytterligare en kurs i maj månad ser ut att bli fullbokad.

Läs mer ►►

Mellan Alunda och Morkarla ligger gruvan i Ramhäll. Sedan nedläggningen 1975 har gruvbyggnaderna fått förfalla. Nu vill Per Danielsson, kassör i bygdegårds- och hembygdsföreningen, röja upp på platsen.

Övergiven gruva värd att besöka

Det finns en övergiven gruva i Ramhäll. Halvt övervuxna och bemålade med graffiti reser sig gruvans byggnader ur skogs-dungen. Nu vill en lokal förening skapa ett attraktivt besöksmål på platsen.

På 1940-talet kallades den Sveriges modernaste gruva. I dag är det ett industrihistoriskt minnesmärke i förfall. Anriktningsverket där järnmalmens togs om hand har knappt några fönsterrutor kvar. Gruvlavens hiss ner i underjorden har stannat för gott. En björk gör envetna försök att växa rakt in i transportbandet och nya graffiti-taggar dyker ständigt upp på den grå betongen.

Märklig plats

Det är en märklig plats. Och det är en plats som lockar.

– I synnerhet sommartid kommer det ofta hit folk som stannar till och tittar.

Gruvnördar finns det gott om och sådant här är människor väldigt intresserade av, säger Per Danielsson kassör i Ramhälls bygdegårds- och hembygdsförening.

Föreningen har 100 medlemmar trots att den lilla byn bara har cirka 30 bofasta. I bygdegården har det varit både dop och bröllop. Det är en plats för gemenskap – bybor och utsocknes emellan.

Stärka identiteten

Sammanhållningen är utmärkt och Per Danielsson menar att gruvprojektet kan bidra till att stärka den lokala identiteten. Framför allt vill föreningen städa bort skrot och skräp samt röja buskar, sly och träd så att byggnaderna framträder bättre. Vid anriktningsverket tänker man sig en större informationstavla. Dessutom planeras studiecirkel i gruvhistoria och utbildning av guider.

Förhoppningen är att få i gång organiserade visningar till sommaren.

– Vi vill göra det här till ett attraktivt besöksmål. I dag är det väldigt okänt. Om

Övriga beviljade bidrag:

Öregrunds IK skidor

Projektering, breddning och omdragning av elljusspåret för skateåkning.

Österby Simbadsförening

Inköp av fordon för att ploga skridsko-slingor på Stordammen.

Dannemorabygdens Förenings- och Hembygdsarkiv

Filmdokumentär om Gunnar Ahlbäck.

Lars Molinsällskapet

Utveckling av de Molinska inspelningsplatserna. Utbildning av guider.

Alunda Sportklubb

Friidrottsanläggning med spontan-idrottsyta och utegym.

Lokalföreningen

HjärtLung Östhammar

Anläggning Hälsans Stig i Östhammars tätort.

Föreningen Norden

Uppsättning av Romeo och Julia som integrationsprojekt i Österbybruk

Österby Skol-IF

Belysning vid multiarena.

Föreningen Allmogebåtar

Projekt kyrkbåt. Bygga brygga vid stenkajen i Östhammar och flytt av båthus tillbaka till Färdgårde.

Föreningen Orangeritädgården

Installation av bevattningsanläggning vid tädgården i Österbybruk.

Gimo Knutmassoförening

Installera ljusensorer som komplement till figurerna i museet.

Roden Squaredancers

Omkostnader vid uppvisningar.

Flera projekt har medfinansiering från andra parter.

du går runt i Uppsala och frågar folk om Ramhälls gruva är det knappast någon som känner till den.

Från Leader Upplandsbygd har föreningen fått 50 000 kronor till projektet. Från Föreningslyftet blev det 20 000. Sammanlagt räknar man med att projektet kommer att gå på 110 000 kronor.

– Vi kommer att göra mycket arbete ideellt men stödet är helt nödvändigt. Utan det hade vi inte kunnat göra någonting, säger Per Danielsson.

Niklas Heneryd bevakade bygget av ett grodhotell, en övervintringsplats för grodor, i Forsmark.

Grodhotellet

Text och foto Eva Nevelius Buskhe

... blir till i Forsmark. För att bygga ett förstklassigt grodhotell behövs en del grus, några lass med sten, gamla grenar och ett antal säckar med jord och torv. Fast den officiella benämningen på det SKB anlagt i närheten av bostadsområdet i Forsmark är en övervintringsplats för grodor.

Att SKB byggt ett grodhotell kan verka udda och har lockat till många glada skämt bland personalen i Forsmark. Men det är inte så märkligt som det låter. Konstgjorda övervintringsplatser för grodor, vattensnok och större vattensalamander är faktiskt inget eget SKB-påfund. Det existerar på sina håll i både Sverige och England.

– Det dök upp i diskussionen när vi pratade om vilka åtgärder man kan tänka sig för att förbättra möjligheterna för den hotade gölgrodan som finns här att överleva, berättar Niklas Heneryd, kvalitets- och miljöansvarig vid projekt Kärnbränsleförvaret på SKB i Forsmark.

Att se till att gölgrodorna på platsen kan leva vidare är också en skyldighet som företaget har enligt lag. Eftersom tre gölar där gölgrodor finns eller har funnits måste fyllas igen när Kärnbränsleförvaret byggs har SKB bland annat åtagit sig att skapa nya levnadsmiljöer i form av gölar åt grodorna. Fyra har grävts tidigare, två nya grävdes nu i år.

– Gölgrodan är skyddad enligt artskydds-förordningen och finns med på den nationella rödlistan. Vårt projekt får inte ha negativ påverkan på den här hotade arten. Därför vidtar vi kompensatoriska åtgärder av det här slaget, säger Niklas Heneryd och tillägger att det viktigaste ändå är de nya gölarna.

– Att även anlägga ett grodhotell är en bonus och lite av en försöksverksamhet. När man gräver nya gölar vet man inte helt säkert att det finns bra platser i närheten där grodorna kan övervintra och därför skapar vi nu en sådan på konstgjord väg, säger Niklas.

Incheckning i höst

Hur gör man då för att bygga ett förstklassigt grodhotell? Jo, först gräver man en grop och ser till att den blir dränerad med en grusbädd i botten. Därefter öser man på med sten, jord och lite gamla grenar. Till sist kommer högen på modiga två meter även att täckas med jord.

– Kärnan ska vara frostfri. Det är

därför den är så stor, berättar Niklas.

Tanken är att gölgrodorna ska tycka att det här är en lämplig plats att krypa in i när höstmörkret sänker sig över Forsmark. Incheckning i september och utcheckning i maj skulle det kunna bli beroende på väder och vind. Därefter lär den närliggande gölen locka mer.

”Hm... Undrar om de har dubbelrum?”

Anonym gölgroda i Forsmark

Nu byggs det båtar av aluminium i Öregrund igen

Text Kajsa Prim Foto Lasse Modin

Det var ett tag sedan det byggdes aluminiumbåtar i Öregrund. Men nu ekar hammarlagen och fräser svetslågorna i Rörhamn igen. På mässan Allt för sjön i början av mars lanserades Viggo X8, ett nytt fartvidunder i aluminium "Made in Öregrund".

Den som hade ögonen med sig en tidig – och mycket disig – morgon i februari kunde faktiskt få en glimt av Viggo X8 när den svischade förbi i Öregrundsgrepen i närmare 60 knop. Fritidsbåtar är ingen vanlig syn i Grepen den tiden på året, men det var Viggos första testkörning och männen bakom – Håkan Pettersson och Stig Andersson – var mer än nöjda med vad de såg och upplevde.

– Den skötte sig perfekt, precis som vi förväntade oss, kommenterade Håkan Pettersson.

Håkan Pettersson har designat och konstruerat Viggo X8. Han och Stig Andersson var också en gång med och

startade Anytec i Öregrund. Håkan var deras chefsdesigner och har ritat flera av deras mest populära modeller, och Stig var vd för företaget.

Lång erfarenhet

Det är alltså två herrar med lång erfarenhet av båtbranschen och aluminiumbåtar som nu blir kollegor igen. Det är ingen slump. Så sent som i april förra året fick de frågan av Patrik Björn, ägare till Öregrundsvärdet och Öregrund Marine Service, om de ville vara med på äventyret Viggo, som varumärket heter.

– Allt gick mycket snabbt från att vi fick frågan tills vi satte i gång. Håkan började skissa på båten i maj och i oktober började

vi bygga, så hela processen har gått med raketfart, berättar Stig Andersson och säger att det i vanliga fall tar mycket längre tid att få fram en ny båtmodell.

– Fördelen för oss var att alla bitarna redan fanns på plats ute på varvet, skickliga plåtslagare, maskiner och verktyg. Det var bara att börja lägga pusslet, säger han.

Status och lyx

Viggo X8 är den första modellen i ett större modellprogram. X-et i namnet står för extreme. Och båten är åt det extrema hållet, inte en bland alla andra. Fullt utrustad kostar den närmare miljonen.

– Det är en modern båt som väcker upp-

Viggos toppfart närmar sig 60 knop. "Det var som att sitta på taket på ett framrusande expresståg", sa Lagerbladets fotograf Lasse Modin efter att ha fått en provtur.

En disig dag i februari testkördes Viggo X8 för första gången. Här poserar Stig Andersson och Håkan Pettersson framför båten strax före sjösättning.

märksamhet, säger Stig Andersson, som inte tvivlar på att kundunderlaget finns.

– Våra kunder är köpstarka och har tillgång till skärgård som de vill nå snabbt, smidigt och tryggt under hela året.

Arronet flyttar till Öregrund

SKB Nu har varit med och backat upp händelseutvecklingen i form av borgensåtaganden. Jörgen Lönnies, affärsutvecklare på SKB Nu, har en vision om att båt-tillverkningen åter ska blomstra på orten.

– Förutom att skapa arbetstillfällen och stimulera näringslivet i kommunen är det extra roligt om vi kan bidra till en fortsättning på den stolta båtbyggartraditionen i Öregrund, säger han och nämner att också en annan aluminiumbåttillverkare är på väg att flytta till Rörhamn – Arronet, som bygger ny anläggning på tomten bredvid Öregrundsvaret.

– Det här kan vara början till ett aluminiumbåtskluster i Öregrund. Historien visar att kluster av det slaget ofta gynnar

Öregrundsvaret har många strängar på sin lyra. Vinterförvaring av lyxiga fritidsbåtar är en. En annan är reparationer och upprustning av båtar och fartyg.

alla parter. I det här fallet kan det också stärka varumärket Öregrund.

Arronet har i dag sin produktion i Östhammar, men vill expandera och flyttar därför med sina 22 anställda till Rörhamn.

– Vi kommer att flytta över verksamheten successivt. Vi är klara med etapp 1, en hall för service och förvaring. Själva produktionsanläggningen blir klar om ett par år, berättar Niklas Arronet, ägare och vd för företaget.

Allt för sjön

Hur gick det då för Viggo på båtmässan Allt för sjön i början av mars? Jo, alldeles förträffligt, enligt Patrik Björn, delägare.

– Vi fick ett mycket positivt mottagande och kontakt med flera potentiella kunder. Det blir spännande de kommande månaderna att se hur många sålda båtar det resulterar i, säger han.

På frågan hur det kommer sig att han nu ger sig in i båtbyggarbranschen, svarar Patrik Björn att han alltid varit båtintresserad och att Viggo är en fantastisk båt som han tror kommer att attrahera många.

– Men Viggo är också ytterligare ett ben att stå på för varvet och ett komplement till den övriga verksamheten, säger han.

Det här är SKB Nu

Som en del av mervärdesavtalet har SKB bildat dotterbolaget SKB Näringslivsutveckling AB. SKB Nu verkar för att utveckla näringslivet i Östhammars kommun och skapa långsiktiga och varaktiga arbetstillfällen. Det görs

på två sätt, dels genom affärsutveckling, dels genom borgensåtaganden. SKB Nu stöttar företag med lokal förankring och utvecklingsmöjligheter. Affärsutvecklare på SKB Nu i Östhammar är Jörgen Lönnies, 073-087 63 55, jorgen.lonnies@skb.se, www.skbnu.se.

SKB Näringslivsutveckling AB

Med tial för konsten

Text Eva Nevelius Buskhe Foto Lasse Modin

Monica målar gärna blommor och hus. Gerd målar allt utom blommor. Hans målar lite av varje. Men ett har de gemensamt. Det var först när en aktiv yrkeskarriär tog slut som intresset för konsten blommade ut för fullt.

Alla tre har ett långt yrkesliv bakom sig. Gerd Vading var länge affärsområdeschef för Samhall och för Uppland runt. Därefter var hon i flera år ordförande i kulturnämnden. Monica Eklöf arbetade med strålskyddsfrågor på Forsmarks Kraftgrupp och fortsatte en tid efter pensioneringen som konsult. Hans Jivander var kommunens miljöchef och de sista åren utredare åt slutförvarsheten.

Konsten fanns där vid sidan av men tiden räckte inte alltid till.

– Jag målade mycket när jag var liten. Men sedan kom barnen och det tog bara slut. Fast under tiden vid Forsmarks Kraftgrupp började jag gå på kurser och det har jag fortsatt med, berättar Monica Eklöf.

– Jag har alltid tecknat och när det var något som skulle illustreras på jobbet eller

Östhammars konstnärsförening har ett 50-tal medlemmar. De flesta bor i Östhammars kommun eller har någon form av anknytning hit, men det är inte något krav. Det finns även medlemmar i Tierps kommun, i Uppsala, Stockholm och så långt bort som Portugal. På somrarna har medlemmarna utställningar i Bruksgården i Harg och i Rådhusalen i Öregrund. Föreningen arrangerar också en vinterakademi där konstnärerna träffas och målar tillsammans i ÖSS (Östhammars segelsällskaps) klubbhus.

Sedan före jul har konstnärsföreningen även utställningar på SKB:s Östhammarskontor på Norra Tullportsgatan. Utställningarna kommer att avlösa varandra under hela året och besökare är välkomna att titta in på vardagar mellan klockan 10 och 15.

Utställningsprogram

April – Gerd Vading, Monica Eklöf och Marianne Ahlsén

Maj – Camilla Holewa

Juni – Hans T Forsberg och Dirk Fock

Monica Eklöf, Gerd Vading och Hans Jivander är alla medlemmar i Östhammars konstnärsförening. Under april månad visas Monicas och Gerts konst på SKB:s Östhammarskontor.

så var det jag som fick rycka in. Men jag hade väl aldrig någon tid för att måla på allvar, säger Gerd Vading.

Målar ihop

De två är vänner och bekanta. Nu målar de tillsammans en dag i veckan i Studieförbundet Vuxenskolas lokaler i Östhammar.

– Det är otroligt roligt att måla ihop. Om du sitter själv hemma kommer det alltid perioder när du kör fast och inte kommer på något att göra. Men när man sitter så här kan man hämta inspiration från varandra, förklarar Monica.

Just den här torsdagen kommer även Hans Jivander på besök. Han har med sig ett vinterlandskap han målat och berättar att han börjat studera konsthistoria på Uppsala universitet. Alla tre är de medlemmar i Östhammars konstnärsförening och i april månad ställer Gerd och Monica ut tillsammans på SKB:s Östhammarskontor.

Att ställa ut sin konst var skräckblandat från början. Men man vänjer sig.

– Första gången var jag livrädd. Man tror att alla ska tänka: Vem tror hon att hon är? Tror hon att hon kan? Och så undrar man om man kommer att passa in, säger Gerd.

– Fast man lär sig att strunta i det. Det här gör jag för att jag tycker det är roligt och avkopplande. Vad andra tycker bryr jag mig inte om, fyller Monica i.

”Känns i hjärtat”

Att sälja något är också tudelat. Roligt men även lite sorgligt att skiljas från en tavla man själv känner sig nöjd med. ”Det känns i hjärtat” som Gerd säger.

Men på det stora hela är konsten mest bara glädje. Och att äntligen ha tid att ägna sig åt sitt stora intresse är en ynnest.

– Det är en dröm jag har haft sedan jag var liten. Men det är ansträngande att sitta så här och måla i flera timmar. Det är inte fysiskt jobbigt men det tar på hjärnan. När jag kommer hem är jag som en trasa, säger Gerd.

Tre konstnärer, tre bilder. C-dur av Gerd Vading är inspirerad av en dikt av Tomas Tranströmer. Under ytan av Monica Eklöf har fått låna lite sand från Sundsveden. Gränby backe av Hans Jivander är målad efter ett fotografi.

NÅGRA RADER OM ■■■

... att vi har försökt sammanställa allt som hänt hos oss under förra året. Resultatet blev en liten skrift kallad SKB i Östhammars kommun 2013. Skriften har skickats ut till alla närboende och andra särskilt berörda. Vill du ha ett exemplar beställ den på www.skb.se under Publikationer och Informationsmaterial. Det går också bra att ringa direkt till redaktör Kajsa Prim på 0173-883 82.

Foto Oscar Engström

... **Innovation Camp.** En dag i februari samlades ett 40-tal ungdomar från olika skolor i Östhammars kommun för att vara riktigt kreativa och uppfinningsrika 12 timmar i sträck. Ungdomarna kom från årskurs 9 samt de första två åren på gymnasiet. Dagen arrangerades som en del av mervärdesprojektet Entreprenörskap i skolan som Anna Steinwall är processledare för.

– Vi fokuserar i första hand på skolpersonal och lärare men vill även göra en insats direkt för eleverna. Det här är ett sätt att lyfta ungdomarna och visa på vilka viktiga resurser de kan vara, sade hon.

Uppgiften gick ut på att hitta sätt att göra Östhammars stadskärna mer attraktiv och ungdomarna fick arbeta i grupper. Resultatet blev en mängd olika förslag. Gustaf Thulin, Annie Holgersson, Kevin Trolin, Emelie Karlsson och Vilma H Grabe (bilden) ville till exempel flytta busstationen och förstärka känslan av skärgårdsidyll genom att lyfta fram det pittoreska. De tänkte sig dessutom en fontän på Rådhusorget.

– Det är ganska svåra frågor man ställs inför men det har gått bra, summerade Vilma H Grabe arbetet.

Ungdomarna hade även tillgång till vuxna experter inom olika områden och dagen avslutades med att ett vinnande lag korades av en jury. Konzeptet till Innovation Camp kommer från Ung Företagsamhet.

Foto Lasse Modin

... **SKB:s nya transportfartyg m/s Sigrid.**

Sigrid anlöpte för första gången en svensk hamn i början av december förra året efter att ha genomfört den långa resan från varvet i Rumänien där hon byggts. Första anhalt i Sverige var Ringhals kärnkraftverk. Hon seglade därefter vidare till sin nya hemmahamn Simpevarp i Oskarshamn. SKB:s transportchef Ulrika Broman kunde berätta att mycket av den första tiden ägnats bland annat åt tester i hamnarna.

– Det här fartyget är större än föregångaren Sigyn och vi måste se till att allt går smidigt och säkert när man ska lägga till och lasta av och på, sade hon.

Efter årsskiftet gjorde Sigrid också sin första riktiga transport av använt kärnbränsle från Ringhals kärnkraftverk till mellanlagret Clab i Oskarshamn. I mars månad anlöpte hon även Forsmarks hamn.

Vill du veta mer? Kom till vår temakväll om Sigrid 24 april kl 18 på SKB:s Östhammarskontor.

... pjäsen Spår. Det blev succé för esteteleverna från Bruksgymnasiet i Gimo som gjorde en pjäs om kärnkraft och slutförvarsfrågan. Så många var intresserade av pjäsen Spår att man bestämde sig för att sätta upp den igen en vecka i februari. Bland annat sågs föreställningen av årskurs 9 på Frösåkersskolan i Östhammar. Men även ytterligare personal från SKB tog tillfället i akt, däribland SKB:s vd Christopher Eckerberg. Pjäsen filmades av skolan.

... att tekniken för att återfylla en deponeringstunnel har demonstrerats i full skala i SKB:s underjordiska laboratorium i Äspö i Oskarshamn. Det handlade om en sex ton tung robot som staplade block med bentonit, den speciella lera man tänker använda sig av. Med högsta precision svängde den runt och placerade bentonitblocken i ett noga förutbestämt mönster från golvet till taket. Så höll den på, dygnet runt, tills tolv meter tunnel var fylld. När tunneln sedan var helt fylld med block blåstes bentonitpelletar in i utrymmet mellan blocken och bergväggen – precis så som det är tänkt att gå till i Kärnbränsleeförvaret i Forsmark i framtiden.

Experimentet i Äspö pågick ett par veckor i februari och mars och var ett slags examensprov för att se att allt fungerar som det är tänkt. När demonstrationsförsöket var klart revs experimentet och de 400 tonnen bentonit kördes ut. Här näst följer en noggrann utvärdering för att se hur väl examensprovet lyckades.

Läs mer om försöket på www.skb.se

ETT ÖGONBLICK ...

Sophie Grape, 31 år, forskare vid Uppsala universitet, som sedan i höstas är ny ledamot av Kärnavfallsrådet.

Vem är du?

– Jag är forskare vid avdelningen för tillämpad kärnfysik och jobbar med kärnämneskontroll. Rent praktiskt handlar det mycket om instrument och att utveckla olika slags mätmetoder. Målsättningen är att hindra missbruk av kärnämnen för icke-fredliga ändamål. Jag har även en doktorand som jobbar med frågor som rör kärnämneskontroll för fjärde generationens kärnkraft, alltså de nya slags reaktorer som kan bli verklighet i framtiden.

– Det här har jag jobbat med sedan slutet av 2009. Innan dess var jag doktorand i kärnfysik.

Att bli ledamot av Kärnavfallsrådet, hur ser du på det?

– Det tycker jag är en jättespännande utveckling och som jag förstärker det har jag en kompetens som tidigare saknats. Dessutom tycker jag att det är väldigt trevligt att det är en tvärvetenskaplig grupp.

Hur ser du på Kärnavfallsrådets roll som just en oberoende tvärvetenskaplig kommitté som ska ge råd till regeringen inför beslut om slutförvaring av använt kärnbränsle?

– Jag tror att det är väldigt bra att Kärnavfallsrådet finns som ett komplement. Politiker är oftast inte forskare eller akademiker och vi kan hjälpa till att göra materialet tillgängligt för dem.

Till sist. Du som har sysslat en del med nya generationer kärnkraft, hur ser du på nödvändigheten av att bygga ett kärnbränsleförvar kontra eventuella möjligheter att återanvända en del bränsle i nya reaktorer?

– För mig är det ingen motsatsfråga. Jag ser det som två spår som man måste undersöka hur som helst. Även om man tänker sig en utveckling med nya generationer kärnkraftsreaktorer så finns behovet av ett slutförvar i alla fall.

... att både SKB och Östhammars kommun deltog i WM i början av mars. Och nej, det handlade inte om någon idrottstävling. Det här var WM2014, Waste Management Symposia, en konferens om avfallshantering som årligen lockar tusentals deltagare från hela världen. Det som var speciellt i år var att Sverige och Finland hade valts ut som så kallade "featured nations".

– Anledningen är att vi ligger långt framme sett ur ett internationellt perspektiv och närmar oss bygget av slutförvar för använt kärnbränsle. Intresset för vårt arbete är stort och det presenterades ungefär 40 svenska och finländska föredrag vid konferensen, berättar Olle Olsson, direktör på SKB.

Även Östhammars kommunledning valde att åka till konferensen i Phoenix i USA. Waste Management Symposia har funnits i 40 år och arrangeras av en ideell förening. Intäkterna går till utbildningsstipendier i avfallshantering.

Tack!

Vi på redaktionen är smått överväldigade över ert gensvar på förra numrets läsarundersökning. Närmare 1 100 personer valde att fylla i och posta sitt svar till oss. Vi vill gärna passa på att tacka för det engagemang ni alla visat.

Vad svarade då läsarna? Jo, mer än 90 procent av dem som svarat läste Lagerbladet. Mellan 82 och 65 procent läste nästan allt i tidningen, något fler män än kvinnor. En majoritet tyckte att tidningen kommer ut lagom ofta även om 42 procent av männen gärna skulle vilja ha fler än tre nummer per år. Runt 90 procent var också nöjda med antalet sidor, artiklarnas längd, språket i artiklarna och nivån på informationen. Drygt 93 procent svarade att informationen känns trovärdig.

Synpunkter fick vi också och många förslag på vad ni vill läsa mer om. Ännu fler lokala personer önskade sig någon. Utveckling internationellt och forskningsrön var ett annat önskemål, liksom ett lätt korsord och mer om vad SKB gör för bygden. Någon annan vill ha möjlighet att ställa frågor till SKB.

De glada tillropen värmde förstås lite extra. "Informativ och trevlig tidning som vi läser med största noggrannhet och glädje". "Det sista numret var nog det bästa av alla!", är exempel på sådana.

Men de kritiska synpunkterna är naturligtvis minst lika värdefulla för oss. "Tidningen skulle vinna på att även ta upp olika säkerhetsfrågor, på kort liksom på lång sikt. Gärna/helst med fokus på kritik och evidensbaserat (så långt det nu går!)", skriver en läsare. "Kanske lite mer negativa saker ... Tidningen är lite för positiv", skriver en annan.

Vi kommer att göra vårt bästa för att tillgodose era önskemål framöver. Det finns redan tankar på att göra om kommande nummer till en önsketidning, med idéer och önskemål från läsarna. Det återstår att se hur ni tycker att vi lyckas.

Hälsningar
Redaktionen